

خلاصه پیریتی

چگونگی مواجهه تفکر نئولیبرالیسم
با مشکلات اقتصادی کشور؛

آیا طرف‌داران اقتصاد نئولیبرالیسم راهکاری برای حل بحران کرونا خواهند داشت؟

■ علی شهیدی
دکتری اقتصاد پولی

مقدمه

عنوان «مکتب نیاوران» به گروهی منسجم از اقتصاددانان ایرانی معتقد به سیاست‌های اقتصاد آزاد (نئولیبرالیسم) اطلاق شده است که در دو دهه ابتدایی بعد از انقلاب با حضور در سازمان برنامه‌بودجه، مسئولیت تنظیم برنامه‌های اول تا سوم توسعه کشور را بر عهده داشته و سیاست‌های تعدیل ساختاری و خصوصی‌سازی را برای اقتصاد ایران تجویز کرده‌اند؛ سیاست‌هایی که منشأ بسیاری از مسائل و تحولات اجتماعی دوران بعد از انقلاب بوده است. با آغاز به کار دولت یازدهم، این گروه به عرصه سیاست‌گذاری بازگشته و علاوه بر مداخله در سیاست‌های اقتصادی روزمره دولت، تنظیم برنامه ششم توسعه کشور را بر عهده گرفته‌اند؛ گروهی که ادامه کار خود را در دهه ۸۰ در دانشگاه‌های کشور در پیش گرفتند و نخستین تئوریسین‌های بانکداری

خصوصی و اجرای آن در همین دهه بودند.

۱- تقلیل علوم انسانی به رویکرد تکنیکی و مهندسی

این رویکرد از خوار شمردن علوم انسانی ناشی می‌شود و دانشجویان را به مقام اجراکننده ایده‌های از قبل آماده در چارچوب خاصی از اقتصاد فرو می‌کاهد. همچنین نتیجه منطقی نگاهی تئوریک است که اقتصاد را چون علمی که از زمینه خود از حقوق و تاریخ تا فرهنگ و جغرافیا تا فلسفه و بنیان‌های عمیق آن، مستقل است جا می‌اندازد و با تشبیه به علوم طبیعی مدرن، اصول موضوعه یا هسته سخت هنجاری آن را پنهان می‌سازد. در واقع در این نگاه علم مدرن انباشتی تاریخی است که هر لحظه ناب‌تر و به واقعیت نزدیک‌تر می‌شود؛ بنابراین علم پدیده‌ای جهان‌شمول است که فارغ از هر فرهنگ و قوم و

ملتی، در تمام کشورها موبه‌مو لازم‌الاجرا است و این نکته مهم به فراموشی سپرده می‌شود که علم اقتصاد مدرن در بستر کشورهای توسعه‌یافته و مبتنی بر قواعد و نهادهای آن کشورها است و نمی‌تواند در کشورهای دیگر با مناسبات نهادی و بستر تاریخی متفاوت اجرا شود. این انقطاع از متن اجتماعی، در بلندمدت، نتیجه‌ای جز قطع دیالوگ بین اقتصاد به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای سیاست‌گذاری اجتماعی با سایر علوم اجتماعی ندارد و در نهایت به نام علم اقتصاد و نه عالم اقتصاد که درگیر گفت‌وگوی مداوم با حوزه‌های دیگر دانش بشری و واقعیت اجتماعی است، تکسین‌هایی بدون تفکر انتقادی پروردش داده می‌شود؛ تکسین‌هایی که فهم اقتصاد را در دل فرمول‌های ریاضی می‌فهمند و یکسان‌سازی عینی و فوری اقتصاد کشور با کشورهای توسعه‌یافته را دائماً تجویز می‌کنند.